

Dracht in de herfst

Tekst Albert van IJssel

In de periode oktober-november nadert het einde van de drachten. Ik ken eigenlijk maar vijf drachten die in die periode nog bevlogen kunnen worden als het weer meewerkt. Dat zijn lamsoor (*Limonium vulgare*), reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*), witte klaver (*Trifolium repens*), gewone berenklauw (*Heracleum sphondylium*) en klimop (*Hedera helix*). Daarnaast bloeien er nog wel een aantal plantensoorten, maar die komen gewoonlijk niet in grote aantallen voor, zoals bijvoorbeeld Chinese anemoon (*Anemone hupehensis*), enkelbloemige herfstaster (*Aster ageratoides*) en paarse dovenetel (*Lamium purpureum*). Overigens zijn er nog wel meer bloemsoorten die in oktober bloeien; twee zelfs nog tot in november. En twee bloeien in november en gaan na de vorst weer door in het voorjaar. Dat zijn eigenlijk meer winterbloeiers. Ik heb de soorten in tabelvorm samengevat. Dat zijn zowel bloemplanten in de natuur als in parken en tuinen.

Bloei en dracht in de herfst

De tabel met plantennamen is toch wat langer geworden dan ik eerst dacht, dankzij het doorvlooien van het *Plantenvademecum* van Arie Koster. Wel heb ik me daarbij beperkt tot die planten die een beoordeling van 3 of meer kregen (op een schaal van 1-5) voor het leveren van voldoende tot veel nectar en/of stuifmeel (N/P). Als u rondom de bijenvolken de biodiversiteit van herfstplanten wilt uitbreiden, dan hebt u dus wat te kiezen. Een truc om die bloemplanten nog zo laat in het jaar te laten doorbloeien, is om ze in de zomer een keer een beetje te snoeien. Dat gaat vooral op voor struiken. Gewoonlijk is de temperatuur in de herfst niet hoog genoeg voor de bloemen om het stuifmeel los te laten en de nectar af te scheiden. Daarom is de dracht in het najaar in ons land in het algemeen beperkt en de oogst van honing te verwaarlozen. Toch zullen imkers in de buurt van bomen begroeid met klimop verbaasd zijn over de hoeveelheid 'wintervoer' die in het nieuwe seizoen nog aanwezig is. De bijen hebben er na het voeren met invert-suiker in september dus nog aardig wat bijgehaald. Maar dat is altijd achteraf praten.

Uiteindelijk gaat het in de herfst vooral om het halen van stuifmeel. Volwassen bijen hebben eigenlijk alleen maar nectar/honing/suiker nodig voor hun arbeid en dat is voldoende voorradig in het nest als u de volken hebt ingewin-

Witte klaver in weiland. Foto Albert van IJssel

terd. Nee, stuifmeel is vooral van belang voor larven en jonge bijen die nog moeten groeien. De koningin begint al in de winter met het leggen van de eitjes en drie dagen later moet er dan stuifmeel zijn als voeding van de larven.

Klimop

In de herfst is van de genoemde drachten klimop eigenlijk de belangrijkste voor de meeste imkers. Van oorsprong komen de klimopsoorten uit zuidelijk Europa en Noordwest-Afrika. Wij hebben maar één soort: *Hedera helix*. In ons land komen twee soorten klimopstengels voor: jeugdige en volwassen. Jeugdige zijn na ongeveer vijf jaar

Honingbij op mahonia. Foto Abe Maaijen

volwassen en kunnen dan bloemknoppen vormen.

De klimop begint zijn leven als kruiper, het liefst in de schaduw. In die fase is klimop een bodembedekker. Om te

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Bloei-periode	Nectar/Pollen (3→5)
basilicum	<i>Ocimum basilicum</i>	jun-okt	N (3)
blauwe spirea	<i>Caryopteris clandonensis</i>	sep-okt	N (5)
Chinese anemoon	<i>Anemone hupehensis</i>	aug-okt	P (4)
cosmea	<i>Cosmos bipinnatus</i>	jul-okt	N+P (5)
dahlia	<i>Dahlia species</i> (enkelbloemige)	jul-okt	N+P (5)
fuchsia	<i>Fuchsia magellanica</i>	jul-nov	N+P (5)
gewone berenklaauw	<i>Heracleum sphondylium</i>	jun-okt	N+P (3)
grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>	jun-okt	N+P (3)
grote weegbree	<i>Plantago major</i>	mei-okt	P (3)
herfstaster	<i>Aster ageratoides</i>	aug-okt	N+P (5)
herfsttijloos	<i>Colchicum autumnale</i>	sep-okt	N+P (3)
klimop	<i>Hedera helix</i>	sep-nov	N+P (5)
klokbloem	<i>Nolana humifusa</i>	jun-okt	N (5)
lamsoor	<i>Limonium vulgare</i>	jul-okt	N+P (5)
mahoniestruik	<i>Mahonia japonica</i>	nov- jan/apr	N+P (4)
najaarskrokus	<i>Crocus kolschyanus</i>	sep-okt	N+P (5)
paarse dovenetel	<i>Lamium purpureum</i>	mrt-okt	N+P (3)
prunus-soort	<i>Prunus subhirtella 'Autumnalis'</i>	nov-apr	N+P (3)
reuzenbalsemien	<i>Impatiens glandulifera</i>	jul-okt	N+P (3)
robertskruid	<i>Geranium robertianum</i>	mei-okt	N+P (3)
rode zonnehoed	<i>Echinacea purpurea</i>	jul-okt	N (3)
stalkaars	<i>Verbascum densiflorum</i>	jul-okt	P (3)
stinkende gouwe	<i>Chelidonium majus</i>	mei-okt	P (3)
witte klaver	<i>Trifolium repens</i>	mei-okt	N+P (5)
ijzerhard (stijf)	<i>Verbena bonariensis</i>	jul-okt	N (3)
ijzerhard	<i>Verbena officinalis</i>	jun-okt	N+P (3)
zonnebloem	<i>Helianthus annuus</i>	jul-okt	N+P (5)

Tabel herfstbloeiërs

kunnen bloeien en zich daarmee te kunnen voortplanten via zaden in kleine, zwarte bessen, moeten de stengels omhoog naar het zonlicht toe. Bomen bieden hiertoe de mogelijkheid, net als stenen muren. Om te bloeien moeten de stengels echter niet omhoog blijven groeien, maar hangende scheuten gaan vormen.

Klimop bloeit met geelgroene bolvormige schermen. Het stuifmeel is geelgroen en er wordt veel nectar geproduceerd. Reden voor diverse insecten om klimop te bevliegen. In de avonden kunnen er talloze soorten motvlinders op de bloeiwijzen zitten naast zweefvliegen, bijen en wespen. Die doen zich allemaal te goed aan het laatste buffet. De dof zwarte bessen rijpen na de winter en zijn dan een lekkernij voor vogels, maar niet voor mensen, want die bessen zijn giftig. De vogels zorgen via hun ontlasting voor de verspreiding van de onverteerbare zaden.

In tuincentra is het ras 'Arborescens' te koop. Dat is de bloeiende vorm van klimop. Het begroeiën van bomen met klimop is niet nadelig voor die boom. De plant hecht zich slechts met kleine worteltjes aan de boom, maar haalt daar geen vocht en voedsel uit. Klimop is namelijk geworteld in de grond en haalt daar zijn voeding. Het afkappen bij de enkels van de klimopstengels om de boom te beschermen tegen het aftappen van voedsel is dan ook onzin. Het enige nadeel van de begroeiing is dat een begroeide boom daarmee ook bladeren in de winter heeft en daardoor wat gevoeliger is voor stormschade. Maar een voordeel is dat kleine vogels als mussen, mezen, winterkoninkjes en goudhaantjes in de altijd groene begroeiing hun nesten kunnen bouwen. Klimop: een mooie laatbloeiër die van belang is voor de biodiversiteit. 🍀

Bloei van klimop. Foto Albert van IJssel

Nodeloos afgekapte stengels van klimop. Foto Albert van IJssel

Prunus subhirtella 'Autumnalis'. Foto Canva- Whiteway